

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้อาชีพในท้องถิ่นครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
3. บริบทโรงเรียนบ้านโนนสำราญ
4. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ในท้องถิ่น
5. กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
6. แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้วัฒนธรรมเป็นฐาน
7. แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้
 - 7.1 แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้
 - 7.2 แนวคิดการจัดการความรู้ของโนคาโกะ และ ทาคะชิ
 - 7.3 แนวคิดการจัดการความรู้ของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ
 - 7.4 แนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช
 - 7.5 แนวคิดการจัดการความรู้ของศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประเวศ วะสี
 - 7.6 แนวคิดการจัดการความรู้ของครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพฤทธิ์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึงวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระมาตรฐานการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 1 - 12)

1. วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการเรียนต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2. หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

2.1 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2.2 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ

2.3 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.4 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

2.5 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.6 เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

3. จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญามีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมาย เพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

3.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

3.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

4. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

4.1 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

4.2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

4.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศเข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำ กระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง บุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่ พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

4.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะ เป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

- 5.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 5.2 ซื่อสัตย์สุจริต
- 5.3 มีวินัย
- 5.4 ใฝ่เรียนรู้
- 5.5 อยู่อย่างพอเพียง
- 5.6 มุ่งมั่นในการทำงาน
- 5.7 รักความเป็นไทย
- 5.8 มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

6. มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมอง และพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

- 6.1 ภาษาไทย
- 6.2 คณิตศาสตร์
- 6.3 วิทยาศาสตร์
- 6.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 6.5 สุขศึกษาและพลศึกษา
- 6.6 ศิลปะ
- 6.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 6.8 ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะ มาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

7. ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรมนำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

7.1 ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3)

7.2 ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6)

8. สาระการเรียนรู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระ
การเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 67 มาตรฐาน

สรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 67 มาตรฐาน เป็นหลักสูตร
ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม
มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ
ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ
และ การจัดการเรียนรู้ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง
เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรมเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

1. ความสำคัญ

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนา
ให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทัน
การเปลี่ยนแปลงสามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ และเทคโนโลยี
มาใช้ประโยชน์ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล
เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานสามารถ
ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียง และมีความสุข

2. สาระสำคัญ

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มุ่งพัฒนาผู้เรียน
แบบองค์รวม เพื่อให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะในการทำงานเห็นแนวทางใน
การประกอบอาชีพและการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

2.1 การดำรงชีวิตและครอบครัว เป็นสาระเกี่ยวกับการทำงาน

ในชีวิตประจำวัน ช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และสังคมได้ในสภาพเศรษฐกิจที่พอเพียง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เน้นการปฏิบัติจริงจนเกิดความมั่นใจและภูมิใจในผลสำเร็จของงาน เพื่อให้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

2.2 การออกแบบและเทคโนโลยี เป็นสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนา

ความสามารถของมนุษย์อย่างสร้างสรรค์ โดยนำความรู้มาใช้กับกระบวนการเทคโนโลยี สร้างสิ่งของ เครื่องใช้ วิธีการ หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการดำรงชีวิต

2.3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นสาระเกี่ยวกับกระบวนการ

เทคโนโลยีสารสนเทศ การติดต่อสื่อสาร การค้นหาข้อมูล การใช้ข้อมูลและสารสนเทศ การแก้ปัญหาหรือการสร้างงาน คุณค่าและผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2.4 การอาชีพ เป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพ

เห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสม เห็นคุณค่าของอาชีพสุจริต และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ

3. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

3.1 สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง1.1 เข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานร่วมกัน และทักษะ การแสวงหาความรู้ มีคุณธรรม และลักษณะนิสัยในการทำงาน มีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัว

3.2 สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง 2.1 เข้าใจเทคโนโลยีและกระบวนการเทคโนโลยี ออกแบบ และสร้างสิ่งของเครื่องใช้ หรือวิธีการ ตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีส่วนร่วมในการจัดการเทคโนโลยีที่ยั่งยืน

3.3 สาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

มาตรฐาน ง 3.1 เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงาน และอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

3.4 สาระที่ 4 การอาชีพ

มาตรฐาน ง 4.1 เข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ

4. คุณภาพผู้เรียน

4.1 เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

4.1.1 เข้าใจวิธีการทำงานเพื่อช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และส่วนรวม ใช้วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือถูกต้องตรงกับลักษณะงาน มีทักษะกระบวนการทำงาน มีลักษณะนิสัยการทำงานที่กระตือรือร้น ตรงเวลา ประหยัด ปลอดภัย สะอาด รอบคอบ และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4.1.2 เข้าใจประโยชน์ของสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน มีความคิดในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการสร้างของเล่น ของใช้อย่างง่าย โดยใช้กระบวนการเทคโนโลยี ได้แก่ กำหนดปัญหาหรือความต้องการ รวบรวมข้อมูล ออกแบบโดยถ่ายทอดความคิดเป็นภาพร่าง 2 มิติ ลงมือสร้าง และประเมินผล เลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์อย่างถูกวิธี เลือกใช้สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์และมีการจัดการสิ่งของเครื่องใช้ด้วยการนำกลับมาใช้ซ้ำ

4.1.3 เข้าใจและมีทักษะการค้นหาข้อมูลอย่างมีขั้นตอน การนำเสนอข้อมูลในลักษณะต่าง ๆ และวิธีดูแลรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ

4.2 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4.2.1 เข้าใจการทำงานและปรับปรุงการทำงานแต่ละขั้นตอน มีทักษะการจัดการทักษะการทำงานร่วมกัน ทำงานอย่างเป็นระบบและมีความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะนิสัยการทำงานที่ขยัน อดทน รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีมารยาท และมีจิตสำนึกในการใช้น้ำ ไฟฟ้าอย่างประหยัดและคุ้มค่า

4.2.2 เข้าใจความหมาย วิวัฒนาการของเทคโนโลยี และส่วนประกอบของระบบเทคโนโลยี มีความคิดในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการอย่างหลากหลาย นำความรู้และทักษะการสร้างชิ้นงานไปประยุกต์ในการสร้างสิ่งของเครื่องใช้ตามความสนใจอย่างปลอดภัย โดยใช้กระบวนการเทคโนโลยี ได้แก่ กำหนดปัญหาหรือความต้องการ

รวบรวมข้อมูล ออกแบบโดยถ่ายทอดความคิดเป็นภาพร่าง 3 มิติ หรือแผนที่ความคิด ลงมือสร้าง และประเมินผล เลือกลงใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ ต่อชีวิต สังคม และมีการจัดการเทคโนโลยีด้วยการแปรรูปแล้วนำกลับมาใช้ใหม่

4.2.3 เข้าใจหลักการแก้ปัญหาเบื้องต้น มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ในการค้นหาข้อมูล เก็บรักษา ข้อมูล สร้างภาพกราฟิก สร้างงานเอกสาร นำเสนอข้อมูล และสร้างชิ้นงานอย่างมีจิตสำนึกและรับผิดชอบ

4.2.4 รู้และเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ รวมทั้งมีความรู้ ความสามารถและคุณธรรมที่สัมพันธ์กับอาชีพ

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเพื่อที่พัฒนาให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ และเทคโนโลยี มาใช้ประโยชน์ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียง และมีความสุข

บริบทของบ้านโนนสำราญ และโรงเรียนบ้านโนนสำราญ

1. บริบทของบ้านโนนสำราญ

บริบทของบ้านโนนสำราญเกี่ยวกับ ลักษณะของชุมชน สภาพชุมชน โดยทั่วไป แหล่งเรียนรู้และการประกอบอาชีพในชุมชนมี ดังนี้

1.1 ลักษณะของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

บ้านโนนสำราญ ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลวังไชย อำเภอบรบือ จังหวัด

มหาสารคาม มีจำนวน 115 หลังคาเรือน จำนวนประชากร ชาย 264 คน ประชากรหญิง จำนวน 254 คน รวม 518 คน สภาพชุมชนเป็นสังคมชนบท ประชาชนในหมู่บ้านอยู่กันแบบพึ่งพากันและกันมีความสุข และความสุขตามอัตภาพ

1.2 สภาพชุมชนโดยทั่วไป

ชาวบ้านโนนสำราญส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประชาชนร้อยละ 100 นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาปี ทำไร่มันสำปะหลัง อ้อย ปลูกหม่อน การเลี้ยงสัตว์ มีสภาพเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน รายได้เฉลี่ยต่อหัวประมาณ 25,000 - 25,000 บาท / ปี ประชาชนในบ้าน วัด มีความสัมพันธ์ด้านสังคม

และกิจกรรมกับโรงเรียนเป็นอย่างดี

การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนใน
ด้านวัตถุ แรงงานและกิจกรรมทางสังคมมาก มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน
ของโรงเรียน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนโดยบุคคล
ในชุมชนเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษา
ซึ่งมีทั้งหมด 9 คน

1.3 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

โรงเรียนบ้านโนนสำราญนอกจากใช้แหล่งเรียนรู้ห้องสมุดการเรียนรู้
จากสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นคว้า ลักษณะของชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ดังนี้

- 1.3.1 กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโนนสำราญ
- 1.3.2 วัดบ้านโนนสำราญ
- 1.3.3 ร้านค้าชุมชน
- 1.3.4 กลุ่มทอเสื่อกก
- 1.3.5 ศูนย์กองทุนหมู่บ้าน
- 1.3.6 ศูนย์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์
- 1.3.7 ฟาร์มเกษตรกร

1.4 การประกอบอาชีพในชุมชน

ชุมชนบ้านโนนสำราญส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบ
อาชีพเสริมอื่นอีก ซึ่งแยกการประกอบอาชีพเสริมอื่นได้ ดังนี้

- 1.4.1 อาชีพรับราชการ ประมาณ 8 ครอบครัว
- 1.4.2 การค้าขาย การค้าขายทั้งที่มีร้านค้าอยู่บ้าน 2 ร้าน

ร้านค้าชุมชน 1 ร้าน และค้าขายที่อื่น ประมาณ 8 ครอบครัว

- 1.4.3 อาชีพรับจ้าง ทั้งรับจ้างรายวัน และรับจ้างรายเดือน

หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว

- 1.4.4 อาชีพเกษตรกรรม เป็นการอาชีพส่วนใหญ่ในชุมชน
- 1.4.5 อาชีพช่างตัดเย็บเสื้อผ้า

1.5 ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพในชุมชน

- 1.5.1 ภูมิปัญญาด้านการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตัวอย่าง นายชวน คำยา

1.5.2 ภูมิปัญญาด้านการเกษตรผสมผสาน ตัวอย่าง นายคำมูล สีชัย นางจันทร์ ปฎิโก

1.5.3 ภูมิปัญญาด้านการเลี้ยงสัตว์ ตัวอย่าง นายทองสาร สีชัย นางจิตติภรณ์ ศรีสัตย์

1.5.4 ภูมิปัญญาด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า ตัวอย่าง นางสมสวย พิมบึง

1.5.5 ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไหม ตัวอย่าง นางโฮม อันมา

1.5.6 ภูมิปัญญาด้านการทอเสื่อกก ตัวอย่าง นางนริศ ราชศรีแสน

2. บริบทของโรงเรียนบ้านโนนสำราญ

บริบทของโรงเรียนบ้านโนนสำราญเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลนักเรียนและ ข้อมูลครูบุคลากร สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.1 ข้อมูลทั่วไป โรงเรียนบ้านโนนสำราญมีที่ดิน 2 แปลง คือ

2.1.1 ที่ดินแปลงที่ 1 จำนวน 23 ไร่ 2 งาน 54 ตารางวา ใช้ประโยชน์ปลูกสร้างอาคารเรียน อาคารประกอบ มีอาคารเรียน 2 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง อาคารศูนย์การเรียนรู้ ICT และห้องสมุด 1 หลัง สนามกีฬา บ่อเลี้ยงปลาและสวนป่าธรรมชาติ

2.1.2 ที่ดินแปลงที่ 2 จำนวน 3 ไร่ 61 ตารางวาใช้ประโยชน์เป็นแหล่งเรียนรู้แปลงเกษตร และศูนย์การเรียนรู้อาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 ข้อมูลนักเรียน ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านโนนสำราญมีนักเรียนจากชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 32 คน จำนวนครู 3 คน ได้แก่ 1. นายสุขสันต์ ศรีเกิน 2. นางทองเพียร สุวรรณโคตร และ 3. นายสมชาย พวงสมบัติ (ผู้อำนวยการโรงเรียน)

2.3 สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านโนนสำราญจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบคละชั้น ชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 จำนวน 1 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 1 ห้องเรียน ครูผู้สอน จำนวน 1 คน คือ นางทองเพียร สุวรรณโคตร และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 1 ห้องเรียน ครูผู้สอน คือ นายสุขสันต์ ศรีเกิน การจัดการเรียนการสอนใช้สื่อโทรทัศน์การเรียนเรียนรู้จากโรงเรียนวังไกลกังวลช่วยในการจัดการเรียนการสอน และการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยครูและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปได้ว่า บริบทบ้านโนนสำราญ ประชาชน 1 หมู่บ้าน คือ บ้านโนนสำราญ ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่มีสภาพเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน เพื่อให้สัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ ตามนโยบายการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเรียนการสอนโรงเรียนขนาดเล็ก การจัดการเรียนการสอนจึงจัดแบบคละชั้นและการบูรณาการการเรียนรู้ โดยครูและใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน โดยใช้อาชีพในท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ได้พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ในท้องถิ่น

ในมิติของการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีหลักการบริหารการศึกษาที่สำคัญในประเด็นที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมและจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น” ซึ่งในความหมายนี้เห็นว่าการจัดการศึกษาถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกคน ทุกภาคส่วนจะต้องสร้างความร่วมมือพัฒนา สร้างสรรค์การศึกษาเพื่อประโยชน์ของคนทุกคน โดยจะต้องให้ความสำคัญต่อความเป็นท้องถิ่น หมายถึงการจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และธรรมชาติกับธรรมชาติ อาจกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น คือการใช้ความรู้ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

ดังนั้นการศึกษาแนวคิดหรือทัศนะของความรู้ในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหรือทัศนะต่อความรู้ในท้องถิ่นของนักวิชาการและผู้รู้หลายท่านกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดต่อความรู้ในท้องถิ่นของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย. 2547 : 12-13)

ซึ่งได้มีแนวคิดต่อความรู้ในท้องถิ่น สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1.1 การสร้างสังคมความรู้แห่งอนาคตให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน หมายถึง กระบวนการตัดสินใจหรือดำเนินการใดๆ ของท้องถิ่น สังคม และประเทศที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ ความจริงอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Knowledge based) และการมีส่วนร่วมจากทุกคน

โดยเฉพาะกลุ่มคนระดับรากหญ้า ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย นำไปสู่การแก้ไขปัญหาท้องถิ่น และสังคมตลอดจนเป็นการยกระดับความรู้สู่การสร้างแนวคิดทฤษฎีใหม่จากฐานราก (Grounded Theory) เพื่อเป็นต้นแบบในการศึกษาวิจัยและการกำหนดทิศทางการพัฒนาสังคมแห่งอนาคต

1.2 แหล่งความรู้ใหม่จะมีส่วนผสมจากองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นพื้นฐานสำคัญจากการเรียนรู้ของสังคมทุกระดับผ่านกระบวนการศึกษา กระบวนการวิจัย และกระบวนการพัฒนาประเทศ และที่สำคัญเป็นกระบวนการที่สร้างความเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมแห่งการค้นหาคำรู้ความจริงของคน เนื่องจากความรู้ในความจริงเป็นความหมายใหม่แห่งความเท่าเทียมกันของคนในสังคมแห่งอนาคต

1.3 การพัฒนาสังคมใหม่ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นการสร้างสังคมแห่งความจริงที่มีความเป็นเหตุเป็นผล เป็นสังคมแห่งการค้นหาและค้นพบความรู้ ความจริงอย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มคนอันหลากหลายทั้งในกระบวนการศึกษา รวบรวมข้อมูล การวิพากษ์วิจารณ์ การหาข้อสรุป และการคิดวิจัย โดยเน้นการพัฒนาจากฐานของข้อมูล ท้องถิ่นของคนท้องถิ่นเพื่อคนท้องถิ่นและโดยคนท้องถิ่นอย่างหลากหลายเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ในความจริง เป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ของสังคมทุกระดับ มีความเป็นเหตุเป็นผล สามารถค้นหา และค้นพบได้โดยผ่านกระบวนการศึกษา กระบวนการวิจัย และกระบวนการพัฒนาประเทศ

2. แนวคิดต่อความรู้ในท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545

เจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มุ่งเน้นให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในส่วนของการใช้ความรู้ในท้องถิ่นได้กำหนดทิศทางเพื่อดำเนินการไว้ในมาตรา 7 ซึ่งกล่าวไว้ว่า (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 5)

“มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องส่งเสริม ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้ อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จะต้องใช้ความรู้อันเป็นสากลกับความรู้ในท้องถิ่น อาทิเช่น ความรู้ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ฯลฯ มาจัดการผสมผสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอันจะส่งผลให้บุคคลหรือชุมชนรู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. แนวคิดต่อความรู้ในท้องถิ่นตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้ในท้องถิ่น ได้กำหนดไว้ในจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ข้อ 5 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 5)

“ข้อ 5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ”

สรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ให้ความสำคัญต่อความรู้ในท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านภาษาไทย , ศิลปะ , วัฒนธรรม , ประเพณี , กีฬา , ภูมิปัญญาไทย และทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีจุดหมายเพื่อให้นำไปใช้ประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

4. แนวคิดต่อความรู้ในท้องถิ่นของ ดร.เสรี พงศ์พิศ

การเรียนรู้คือหัวใจของการพัฒนา แต่การเรียนรู้มิได้ออยู่บนความว่างเปล่า หากอยู่บนประสบการณ์ชีวิตและความรู้ภูมิปัญญาที่พ่อแม่ปู่ย่าตายายบรรพบุรุษได้สั่งสมถ่ายทอดและสืบทอดกันมากลายเป็นวิถีชีวิตแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ การอยู่ร่วมกัน การทำมาหากิจ การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมให้เกิดความสมดุล นอกจากนี้ เสรี พงศ์พิศ (2548 : 43 -50) ได้มีแนวคิดต่อความรู้ในท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

4.1 การคืนสู่รากเหง้าไม่ได้หมายถึงการคืนสู่อดีตแต่หมายถึงการกลับไปสืบค้นหาคุณค่าที่ดั่งามอันเป็นจิตวิญญาณของบรรพบุรุษ ค้นหาสาระสำคัญอันเป็นวิถีของชุมชน เพื่อจะได้สืบทอดโดยการฟื้นฟู อนุรักษ์ ประยุกต์และสร้างสรรค์ใหม่ให้เหมาะสมกับยุคสมัยแห่ง

4.2 ภูมิปัญญาเป็นวิถีของชุมชน เป็น โลภทัศน์ ชีวทัศน์ ความรู้เป็นองค์รวม เป็นความคิด ความเชื่อและความใฝ่ฝันของผู้คน จะเห็นได้จากการจัดระเบียบสังคม ความสัมพันธ์กับคนและสิ่งแวดล้อม ถ่ายทอดผ่านทางคติ คำสอน นิทาน ตำนาน เรื่องบอกเล่า ฯลฯ

4.3 วิถีของชุมชนเป็นวิถีของความสัมพันธ์ กลมกลืน และสมดุลกับธรรมชาติ คนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติไม่ใช่ขนาบเหนือธรรมชาติ ไม่มีอำนาจไปสั่งไปบงการเหนือธรรมชาติได้

4.4 ภูมิปัญญาสะท้อนออกมาในวิถีชีวิตประจำวัน หัวใจของภูมิปัญญาอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแสดงออกกับทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต เพราะภูมิปัญญาเป็นความรู้เป็นประสบการณ์ชีวิตที่แสดงออกมาในรูปลักษณะต่างๆ อย่างเป็นองค์รวม บูรณาการสองด้าน

4.5 ความรู้ภูมิปัญญา เป็นความรู้ที่พร้อมด้วยคุณธรรม ไม่ใช่ “ความจริง” เท่านั้น แต่เป็น “ความดี” และ “ความงาม”

สรุปได้ว่า ความรู้ในท้องถิ่นหรือความรู้ภูมิปัญญา เป็นความรู้ที่มีลักษณะเป็นองค์รวมแสดงออกถึงวิถีชุมชนและวิถีชีวิตประจำวัน จะมีการบูรณาการรอบด้านบนฐานของความจริง ความดีและความงาม

5. แนวคิดต่อความรู้ในท้องถิ่นของสุชาติ จักรพิสูทธิ์ และคณะ

ความรู้ของชุมชนมีกระบวนการสร้างและสืบทอดความรู้ในครอบครัวและในชุมชนเป็นหลักเป็นความรู้ที่มีแหล่งที่มาและคุณลักษณะของความรู้ ดังนี้ (สุชาติ จักรพิสูทธิ์ และคณะ. 2548 : 120-121)

5.1 เป็นความรู้ในเชิงปฏิบัติเพื่อตอบปัญหาในเชิงปฏิบัติ ได้แก่ ความรู้ด้านการเกษตร การทำมาหากิน การสร้างบ้านเรือน การรักษาโรค ฯลฯ กล่าวคือเป็นความรู้เพื่อการดำรงชีวิต

5.2 เป็นความรู้ที่มีมุมมองด้านศาสนธรรมกำกับอยู่นั้นคือ ความรู้ชุมชนไม่ใช่เรื่องเทคนิค หากแต่คือการแบ่งปันและการอยู่ร่วมกัน อาทิ ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์มีโลกทัศน์สำคัญคือการเคารพชีวิตอื่น ๆ ตั้งแต่สิ่งมีชีวิตเล็กๆ จนถึงผู้บริโภคน หรือการออมทรัพย์

ของชุมชนคือความมั่นคงร่วมกันบนฐานประเพณีและการเอื้อเฟื้อ มิใช่การออมเพื่อกำไรสูงสุดส่วนบุคคล

5.3 เป็นความรู้ที่ตอบปัญหาของชุมชน จึงเป็นความรู้ที่เป็นสมบัติของชุมชนนั้นๆ เป็นความรู้ที่ไม่เป็นทฤษฎี หากชุมชนอื่นจะนำไปใช้ต้องผ่านการประยุกต์

5.4 เป็นความรู้ที่ไม่อยู่ในรูปของลายลักษณ์อักษรแต่มีแฝงไว้ในประเพณีหรืออยู่ในระบบความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือไม่ได้อยู่ในตำราแต่อยู่ในชีวิต ฉะนั้นความรู้ของชุมชนกับวิถีชีวิตจะต้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกันตลอดเวลา

สรุปได้ว่า ความรู้ในท้องถิ่นหรือความรู้ของชุมชน เป็นความรู้ในเชิงปฏิบัติเพื่อตอบปัญหาในเชิงปฏิบัติของชุมชนนั้นๆ เป็นการเฉพาะจะมีมุมมองด้านศาสนธรรมกับคำอยู่ และส่วนใหญ่จะอยู่ในประเพณีหรืออยู่ในระบบความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน

การเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning : SDL) เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีความสำคัญสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันที่บุคคลควรพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การรู้จักเชื่อมโยงความรู้กับการทำงาน และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ตามสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และทวีความรวดเร็วมากขึ้นตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่งมีการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบเมื่อสามสิบกว่าปี แนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเองวางบนรากฐานความเชื่อทางมานุษยนิยม (Humanistic philosophy) ที่กำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้ที่การพัฒนาตนเอง (Personal growth) (ซัทธรี โพรซ์สุกแพ. 2544 : 27) ดังนั้นการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นแนวคิดของการเรียนรู้ชนิดหนึ่งที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life – long learning) ของผู้ใหญ่ที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสนับสนุนสภาพ “สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society)” ได้เป็นอย่างดี

1. ความหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มด้วยตนเอง โดยอาศัยความช่วยเหลือหรือไม่ก็ได้ ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แยกแยะ เจาะจง แหล่งข้อมูลในการเรียนรู้ นั้น และมี

นักวิชาการหลายท่าน ได้แสดงความหมายไว้ ดังนี้

ชัยฤทธิ โภธิสุวรรณ (2546 : 4) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะด้วยความช่วยเหลือสนับสนุนจากภายนอกตัวผู้เรียนหรือไม่ ก็ตามริเริ่มการเรียนรู้ เลือกเป้าหมาย แสวงหาแหล่งทรัพยากรของการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ จนถึงการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง

โนลส์ (Knowles. 1975 : 18) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเอง สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนคิดริเริ่มการเรียนรู้เอง โดยวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมาย และสื่อการเรียนรู้ ติดต่อกับบุคคลอื่น หาแหล่งความรู้ เลือกใช้ยุทธวิธีการเรียนรู้เสริมแผนการเรียนรู้ และประเมินผลการเรียนของตน ซึ่งอาจจะได้รับหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ตาม

สเคเจอร์ (Skager. 1977 : 133) ให้ความหมาย การเรียนรู้ด้วยตนเอง ว่าเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ส่วนบุคคล ผู้เรียนมีเป้าหมายในการพัฒนาทักษะความสามารถในการวางแผน การบริหารจัดการและการประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง และในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ที่ร่วมมือกัน

กริฟฟิน (Griffin. 1983 : 153) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เฉพาะบุคคล โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาการเรียนรู้ ความสามารถในการวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลการเรียนรู้ของตน

บรู๊คฟีลด์ (Brookfield. 1984 : 61) สรุปการเรียนรู้ด้วยตนเองว่าเป็น การแสวงหาความรู้โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน ควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนในด้านเนื้อหาและวิธีการเรียน ซึ่งอาจขอความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การกำหนด และใช้หนังสือประกอบการเรียนหรือบทความต่าง ๆ จากบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเลือกวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุปการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัด มีเป้าหมาย รู้จักแสวงหาแหล่งทรัพยากรของการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ จนถึงการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง โดยจะดำเนินการด้วยตนเองหรือร่วมมือช่วยเหลือกับผู้อื่นหรือไม่ก็ได้

2. วัตถุประสงค์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตที่มี

ประสิทธิภาพ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาในปัจจุบันที่จะต้องมีการส่งเสริมให้บุคคลมีคุณลักษณะของการชี้นำตนเองในการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลมีประสบการณ์ และมีศักยภาพในการแสวงหาความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาตลอดชีวิตต่อไป

3. รูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 50 – 51) ได้เสนอหลักการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

3.1 ศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสามารถในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ เจตคติ ฯลฯ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความสามารถในการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ โดยจัดการเรียนรู้ เนื้อหา และสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้รายบุคคล รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเอาประสบการณ์ของตนเองมาใช้ในการเรียนรู้ด้วย

3.2 จัดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเรียน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทตั้งแต่ การวางแผน กำหนดเป้าหมายการเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการของตน หรือกลุ่มการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียน การเลือกใช้วิธีการเรียนรู้ การใช้แหล่งข้อมูล ตลอดจนจนถึงการประเมินผลการเรียนของตน

3.3 พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกให้มีทักษะและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การบันทึกข้อความ การจัดประเภทหมวดหมู่ การสังเกต การแสวงหา และใช้แหล่งความรู้ เทคโนโลยีและสื่อที่สนับสนุนการเรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา กำหนดแนวทางการเรียนรู้ และเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง

3.4 พัฒนาทักษะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ด้วยตนเองไม่ได้หมายความว่า ผู้เรียนต้องเรียนคนเดียว โดยไม่มีชั้นเรียนหรือเพื่อนเรียน ยกเว้นการเรียนแบบรายบุคคล โดยทั่วไปแล้ว ในการเรียนรู้ด้วยตนเองผู้เรียนจะได้ทำงานร่วมกับเพื่อนกับครูและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นให้กับผู้เรียนเพื่อให้รู้จักการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อนที่มี

ความรู้ความสามารถ ทักษะเจตคติที่แตกต่างกัน เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้

3.5 พัฒนาทักษะการประเมินตนเอง และการร่วมมือกันประเมินในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการประเมินการเรียนรู้ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาทักษะการประเมินให้แก่ผู้เรียน และสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนว่าการประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งของระบบประเมินผล รวมทั้งยอมรับการประเมินจากผู้อื่นด้วย นอกจากนี้ต้องจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การประเมินหลาย ๆ รูปแบบ

3.6 จัดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นบริเวณในโรงเรียนจึงต้องจัดให้เป็นแหล่งความรู้ที่นักเรียนจะค้นคว้าด้วยตนเองได้ เช่น ศูนย์วิทยากร บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน ฯลฯ รวมทั้งบุคลากร เช่น ครูประจำศูนย์วิทยบริการที่ช่วยอำนวยความสะดวกและแนะนำเมื่อผู้เรียนต้องการ

ดังนั้น หลักการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้จัดกิจกรรมต้องศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดให้ผู้เรียนมีส่วนรับผิดชอบในการเรียน พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน พัฒนาทักษะการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น พัฒนาทักษะการประเมินตนเอง และการร่วมมือกันประเมินและจัดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองมีแนวโน้มที่จะเป็นแนวคิดที่สำคัญของวงการศึกษานในอนาคต นอกจากนั้นคาดว่าจะ เป็นแนวคิดที่มีพลังขับเคลื่อนให้วงการศึกษาก้าวหน้าอย่างมาก แต่ควรคำนึงถึงการชี้ว่าตนเองในการเรียนรู้ หรือการเรียนรู้ด้วยตนเองจะเน้นถึงความรับผิดชอบของบุคคลและเชื่อในศักยภาพที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ (Never-Ending Potential of Human) ในการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ประสบผลสำเร็จผู้จัดการเรียนรู้ต้องมีบทบาทในการร่วมปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิด เป็นแหล่งความรู้ที่ผู้เรียนต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้เรียน มีส่วนร่วมในการถ่ายโอนบทบาทการเรียนการสอน และสนับสนุนให้ผู้เรียนคิดอย่างแตกฉาน

แนวคิดและเอกสารเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้วัฒนธรรมเป็นฐาน

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ของชุมชนและการจัดการความรู้ ความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมในวิทยานิพนธ์นี้ ได้นำมาประยุกต์ใช้กับความรู้ท้องถิ่นในการศึกษาพบว่า ความรู้ท้องถิ่นจัดเป็นทุนทางวัฒนธรรมทางด้านความรู้ อย่างหนึ่ง จากการศึกษาองค์ความรู้พบว่า

ภูมิปัญญาไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชนที่ลงปฏิบัติเพื่อให้ชุมชนของตนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ จึงเกิดเป็นความรู้ของชุมชน หรือความรู้ท้องถิ่น (Local Knowledge) ซึ่งมีความหมายและลักษณะของความรู้ชุมชน กระบวนการสร้าง และการสืบทอดความรู้ท้องถิ่นไว้ดังนี้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2547 : 53-77)

1. ความหมายของความรู้ชุมชน

ชุมชนแต่ละชุมชนมีลักษณะที่แตกต่างกันไป จึงพบว่าแต่ละชุมชนมีองค์ความรู้ที่ไม่เหมือนกัน แต่เราพบว่าชุมชนทุกชุมชนที่เกิดขึ้นมีลักษณะที่เหมือนกัน 4 ประการ ได้แก่

1.1 ความรู้ชุมชนเป็นความรู้เพื่อการปฏิบัติ เพื่อที่จะตอบปัญหาาร่วมกันของชุมชน อันเกิดขึ้นของปัจจัยยังชีพต่าง ๆ ได้แก่ การทำมาหากิน การอยู่อาศัย การรักษาโรค ของคนในชุมชน

1.2 ความรู้ของชุมชนเป็นความรู้ที่อยู่กับรากฐานค่านิยมทางศาสนธรรม เมื่อเกิดการเรียนรู้ของคนในชุมชน มุมมองที่มีต่อโลก หรือสิ่งที่มีชีวิตต่าง ๆ จะมีค่านิยมทางศาสนธรรม เมื่อใช้ความรู้นั้นก็จะใช้ด้วยความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่ใช่เพื่อการแข่งขันหรือหวังผลกำไร

1.3 ความรู้ของชุมชนเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นหรือบริบทที่ไม่เป็นสากล ไม่มีความรู้ที่เป็นทฤษฎี ไม่มีทฤษฎีที่ตายตัวในการหาความรู้ในแต่ละท้องถิ่น หากท้องถิ่นอื่นจะนำไปใช้ต้องนำไปประยุกต์ให้กับท้องถิ่นของตน ไม่สามารถหยิบเอาไปใช้ได้ทันทีได้เหมือนกับความรู้ที่เป็นสากลมีทฤษฎีตายตัว เช่น สูตรเคมี หากนำไปผสมกันที่ใดตามสูตรก็จะได้สารเคมีนั้น ๆ

1.4 ความรู้ของชุมชนเป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งความรู้นี้จะปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ได้อยู่ในตำราที่เมื่อเรียนจบแล้วก็ไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริงของตนเอง เช่น คนเรียนจบปริญญาเอกทางวิทยาศาสตร์ยังเชื่อเรื่องผีก็ได้ ส่วนความรู้ของชุมชนไม่ได้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ฝังอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชน เพราะฉะนั้นความรู้ กับวิถีชีวิต จึงสัมพันธ์เชื่อมโยงกันตลอดเวลา

2. กระบวนการสร้างและสืบทอดความรู้ท้องถิ่น

เมื่อชุมชนได้สร้างกระบวนการทำให้เกิดความรู้ในท้องถิ่น มีวิธีการจัดการ

เก็บความรู้ของตนแล้ว เพื่อให้ความรู้ของชุมชนมีการสร้างความรู้ใหม่ มีวิธีการจัดเก็บความรู้ หรือการถ่ายทอดความรู้ สืบทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จึงเกิดกระบวนการสร้างและสืบทอดความรู้ในท้องถิ่นขึ้น ซึ่งมีกระบวนการสร้างและสืบทอดความรู้ 4 ลักษณะด้วยกัน คือ

2.1 ความรู้ของชุมชนเป็นการสร้างความรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือในท้องถิ่นร่วมกัน การแก้ปัญหาร่วมกันจึงกลายเป็นความรู้ของชุมชน คำตอบที่ได้ไม่สามารถทำคนเดียวได้ แต่จะต้องร่วมกันทำในชุมชน เช่น เรื่องการจัดการน้ำ คน ๆ เดียวไม่สามารถจัดการน้ำได้ ชุมชนต้องร่วมมือกันจัดการ วิธีการผลิตของชุมชนบังคับให้ต้องร่วมมือกัน คำตอบที่ได้จึงเป็นคำตอบสาธารณะ เป็นคำตอบที่ชุมชนร่วมมือกัน

2.2 ความรู้ของชุมชนมีการถ่ายทอดระหว่างชุมชน ความรู้ในชุมชนอาจมาจากชุมชนอื่นจากการอพยพ เพราะชุมชนในอดีตมีการไปสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ด้วยการนำสิ่งของต่าง ๆ ไปแลกเปลี่ยนกัน มีการค้ากัน มีอิทธิพลทางวัฒนธรรมทางด้านศาสนา อย่างนี้เป็นต้น จะมีการนำเอาข่าวสารข้อมูล นำเอาความรู้จากที่อื่นเข้ามาในชุมชนของตน หรือแม้แต่การอพยพย้ายของคนที่ต่างถิ่นมาสู่ชุมชนก็นำเอาความรู้ของชุมชนอื่นเข้ามาด้วย ทำให้ความรู้ของชุมชนไม่ถูกจำกัดตัวเองอยู่ในชุมชนแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่มีการถ่ายทอดกันของชุมชนมาในอดีตตลอดเวลา

2.3 ความรู้ของชุมชนถูกสืบทอดโดยใช้คนในครอบครัวและชุมชน เพราะถึงแม้ว่าความรู้จะมาจากที่อื่น แต่ในการสืบทอดนั้นจะสืบทอดกันเองในชุมชน สืบทอดกันเองในครอบครัว โดยมีบ้านและวัด หรือมัสยิด เข้ามาช่วยส่งเสริมมุมมองทางศาสนธรรม ที่ออกมาในรูปแบบประเพณี

2.4 ความรู้ที่ถูกรักษาและสืบทอดไว้ โดยบุคคลที่ถูกเรียกว่า ผู้เชี่ยวชาญ โดยเฉพาะในครอบครัวที่ประกอบอาชีพพิเศษ เช่น การตีเหล็ก การจักสาน การแกะสลัก หรือพ่อเพลงแม่เพลง เป็นต้น อาชีพพิเศษต่าง ๆ เหล่านี้มักจะมีผู้ที่เชี่ยวชาญหรือชำนาญรักษาไว้ และสืบทอดให้กับลูกหลาน หรือผู้ที่สนใจฝากตัวเป็นศิษย์ จะพบว่าอาชีพพิเศษเหล่านี้ไม่ใช่ความรู้ของชุมชนแท้ ๆ เพราะสามารถข้ามชุมชน ข้ามท้องถิ่นออกไปไกล ๆ ได้ อันทำให้เกิดความสัมพันธ์กันในกลุ่มอาชีพพิเศษเหล่านั้น เป็นเครือข่ายผู้มีความรู้ในสายอาชีพพิเศษด้วยกัน

จะเห็นได้ว่ากระบวนการสร้างความรู้ และการสืบทอดความรู้ของคนในชุมชนหรือท้องถิ่น ความรู้อื่น ๆ ของชุมชนที่เกิดขึ้น จะถูกผดุงรักษาไว้ สืบทอด และถูกใช้ อยู่ในชุมชนในท้องถิ่น ขณะเดียวกันความรู้ของผู้เชี่ยวชาญหรือความรู้พิเศษบางแขนงก็ถูกถ่ายทอดข้ามชุมชนออกไป

3. การเปลี่ยนแปลงกระบวนการสืบทอดความรู้ของชุมชน

เมื่อมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนเป็นอย่างมาก การเรียนรู้ของชุมชนถูกกระทบ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งได้แก่

3.1 ความรู้ของชุมชนในปัจจุบันเกิดจากความเป็นปัจเจกชน ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำวิธีการผลิต ถูกแยกออกให้ต่างคนต่างทำ การถ่ายทอดความรู้ร่วมกันลดลง เพราะไม่ทราบว่าจะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไร เช่น คนมีความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ คนที่เป็นตำรวจ คนที่เป็นครู คนที่รับจ้างเขาก็ไม่รู้ว่าจะเรียนเรื่องเกษตรอินทรีย์ไปทำไม เพราะขาดการลงมือทำร่วมกันของคนในชุมชน

3.2 ความรู้ของชุมชนในปัจจุบันเกิดจากการสร้างของปัจเจกชน เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน แต่ไม่ได้เกิดจากการสร้างของคนในชุมชน เมื่อใดที่ไม่มีปราชญ์ชาวบ้าน การเรียนรู้ต่าง ๆ ของคนในชุมชนจะยังคงมีอยู่หรือไม่ เพราะการเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านเป็นเพียงการเรียนรู้เรื่องของเทคนิค เมื่อจะสืบทอดต่อกันไปก็เป็นการสืบทอดเรื่องของเทคนิค แต่ขบวนการของตัวความรู้ซึ่งต่างจากการเรียนรู้ที่เกิดจากคนในชุมชนลงมือทำร่วมกัน ซึ่งมีทั้งสองอย่างรวมกันอย่างแยกไม่ได้

3.3 ความรู้ของชุมชนในปัจจุบันเกิดจากการฟื้นฟูความรู้ของชุมชนเป็นลักษณะของการตอบปัญหาที่ลงมือปฏิบัติจริงของคนชุมชนที่ร่วมกัน ไม่ใช่การฟื้นฟูเรื่องของการปฏิบัติ เช่น ความรู้เรื่องของเกษตรอินทรีย์ของคนในชุมชนจะเป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง แตกต่างจากการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยที่เป็นความรู้ที่เป็นนามธรรม ไม่ได้เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ

3.4 ความรู้ของชุมชนในปัจจุบันเกิดจากระบบการศึกษาที่ทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไปการดำเนินชีวิตที่ปกติ ที่เมื่อก่อนเด็กอยู่กับพ่อแม่ ลุงป้า น้าอา คนเหล่านั้นจะสอนให้เด็กเลี้ยงควาย ทำนา หรือทำอะไรมากมาย แต่ปัจจุบันการศึกษาทำให้เด็กต้องตื่นแต่เข้าไปโรงเรียน กลับถึงบ้านทำการบ้าน ทำรายงานส่งครูเด็กไม่ได้รับ

การสืบทอดความรู้ของชุมชนทำให้ความรู้ของชุมชนขาดหายไป

4. ประเภทของความรู้

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เน้นเครื่องมือหรือวิธีการในการเพิ่มมูลค่าของกิจกรรม การจัดการความรู้ต้องพิจารณาจากองค์ประกอบของความรู้ หรือความรู้เปิดเผย (Explicit) และความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit) โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสำนักของการจัดการความรู้ มีในงานพิเศษที่นอกเหนือจากงานประจำ ความรู้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (ศุภวรัญญ์ พลายน้อย, 2547 : 4-7)

4.1 ความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้เฉพาะตัวบุคคลที่ได้จากประสบการณ์ของบุคคลที่ถนัดและเก็บเกี่ยวเป็นความรู้ของตน วิธีการที่ได้มาของความรู้จากประสบการณ์ เช่น การเรียนรู้โดยการพัฒนา (Learning by Development) การเรียนรู้โดยการทบทวนประสบการณ์ในอดีต (Learning from Post-project Review) และการเรียนรู้จากการเทียบเคียง (Learning by Benchmarking)

4.2 ความรู้ที่ชัดเจนหรือความรู้ที่เป็นทางการ (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้สื่อสารเผยแพร่ได้โดยสะดวก

การจัดการความรู้ของสังคมไทยในอดีต จะพบว่าการจัดการความรู้มีหลายลักษณะ อาจเป็นการสร้างความรู้ใหม่เสริมต่อจากความรู้เดิม การถ่ายทอดความรู้ หรือการจกเก็บความรู้แต่สิ่งที่สำคัญคือ การนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม ในสังคมไทยมีการจัดการความรู้ในลักษณะต่างๆ มากมายหลายลักษณะ ความรู้ในสังคมไทยเป็นความรู้ที่สั่งสมฝังลึกในตัวตนมากกว่าจะเป็นความรู้ในเชิงเปิดเผยที่จะเขียนเผยแพร่ต่อสาธารณะ ความรู้ทั้งสองลักษณะมีข้อดีและข้อด้อยภายในตัวมันเอง เพราะลักษณะของความรู้ที่สั่งสมในตัวตนหากไม่มีการบันทึกไว้ก็จะสูญสลายไปพร้อมกับผู้ที่มีความรู้นั้น แต่การใช้ความรู้นั้นหากไม่มีคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปด้วยจะทำให้ผู้ที่นำความรู้ไปใช้ในทางที่ผิด

สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างความรู้ และการสืบทอดความรู้ของคนในชุมชนหรือท้องถิ่น ความรู้อื่น ๆ ของชุมชนที่เกิดขึ้น จะถูกผดุงรักษาไว้ สืบทอด และถูกใช้ อยู่ในชุมชนในท้องถิ่น ขณะเดียวกันความรู้ของผู้เชี่ยวชาญหรือความรู้พิเศษบางแขนงก็ถูกถ่ายทอดข้ามชุมชนออกไปการจัดการความรู้มีหลายลักษณะ อาจเป็นการสร้างความรู้ใหม่เสริมต่อจากความรู้เดิม ในสังคมไทยเป็นความรู้ที่สั่งสมฝังลึกในตัวตนมากกว่าจะเป็นความรู้

ในเชิงเปิดเผย ที่จะเขียนเผยแพร่ต่อสาธารณะ ความรู้ ลักษณะของความรู้ที่สั่งสมในตัวคน หากไม่มีการบันทึกไว้ก็จะสูญสลายไปพร้อมกับผู้ที่มีความรู้นั้น

แนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้

1. ความหมายการจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นรูปแบบของการเรียนรู้ที่จะช่วยเสริมเติมเต็มในการศึกษาและการศึกษาช่วยให้การจัดการความรู้มีระดับของความลุ่มลึกเพิ่มขึ้นและเชื่อมโยงได้กว้างขวางขึ้น การจัดการความรู้ช่วยทำให้สามารถนำเอาความรู้ในคนออกมาใช้งานและยกระดับการเรียนรู้ได้สูงขึ้น เพราะหลักการของการจัดการความรู้เชื่อว่าทุกคนที่ทำงานหรือดำรงชีวิตต่างก็มีความรู้ตระกูล “ความรู้ในคน” ทุกคน ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้ในกระบวนการเรียนที่มีการเรียนรู้เป็นฐานสำคัญ สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช (2547 : 54) การจัดการความรู้ที่แท้จริงเป็นการจัดการความรู้โดยกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เป็นการดำเนินกิจกรรมกันในกลุ่มผู้ทำงานเพื่อช่วยกันดึง “ความรู้ในคน” และ “คว่า” (capture) ความรู้ภายนอกองค์กรมาใช้ในการทำงาน และคอย “คว่า” ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำงานเอามายกระดับความรู้ และนำกลับไปใช้ในการทำงาน เป็นวงจรต่อเนื่องไม่จบสิ้น

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งส่งผลให้เกิดเกลียวความรู้ (Knowledge spiral) เพื่อให้เกิดความงอกงามของความรู้ใหม่ ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนางานต่อไป

2. แนวคิดการจัดการความรู้ของ โนคาโก และทาเคชิ

โนนาโก และทาเคชิ (Nonaka and Takeuchi, 1995 : 25) ได้นำเสนอตัวแบบทางทฤษฎีการสร้างความรู้อย่างเป็นพลวัตนี้ โดยยึดหลักสมมติฐานที่สำคัญว่า ความรู้ของมนุษย์ถูกสร้างขึ้นและขยายออกไปโดยปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างความรู้โดยนัยกับความรู้โดยชัดแจ้ง เราเรียกปฏิสัมพันธ์นี้ว่า “การเปลี่ยนสภาพความรู้ (Knowledge Conversion)” นั่นคือการเปลี่ยนสภาพความรู้ จะทำให้เกิดการสร้างความรู้ขึ้นนั่นเอง ซึ่งในการสร้างความรู้จะเกิด “เกลียว (Spiral)” เกลียวเกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้โดยนัยกับความรู้โดยชัดแจ้ง และถูกยกระดับขึ้นอย่างเป็นพลวัตจากการสร้างความรู้ระดับล่าง

สู่ระดับที่สูงขึ้น เป็นเช่นนี้วนออกไปเรื่อยๆ คล้ายดังเกลียวความรู้

หลักสำคัญของทฤษฎีอยู่ที่การอธิบายว่าเกลียวเกิดขึ้นได้อย่างไร โนนาโก และทาเคชิ เสนอการเปลี่ยนแปลงสภาพความรู้ ที่รูปแบบ (Modes) ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อความรู้ โดยนัยและความรู้โดยชัดแจ้งมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้เกิดวงจรที่เราเรียกคำย่อว่า SECI เป็นวงก้นหอยที่ขยายขนาดไปเรื่อยๆ ทำให้ได้ความรู้ที่มีพลังเป็นอย่างมาก

การเปลี่ยนความรู้ 4 รูปแบบดังกล่าวข้างต้น และทำให้เกิดวงจรที่เราเรียกคำย่อว่า SECI Model ได้แก่ Socialization Externalization Internalization และ Combination พิจารณาได้ ดังนี้

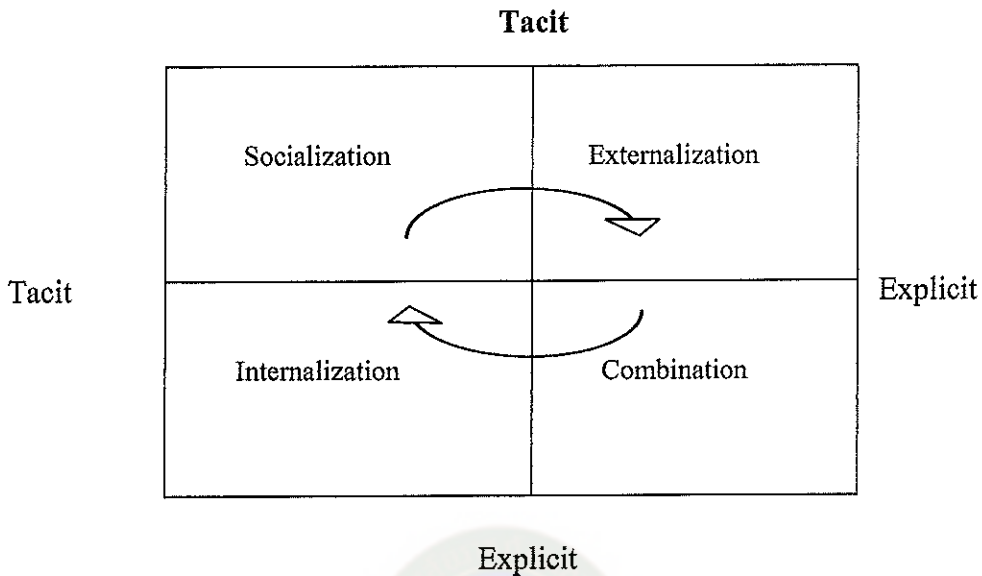
2.1 Socialization หรือการถ่ายทอดทางสังคม เป็นการสร้างสรรค์ความรู้ จากความรู้โดยนัย (Tacit knowledge) การถ่ายทอดทางสังคม เป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน และทำให้เกิดการสร้างความรู้โดยนัยโดยตรงจากผู้อื่น โดยไม่ต้องใช้ภาษา หรือในกรณีของคนตงงานทำกับหัวหน้างานและเรียนรู้ช่างฝีมือ โดยไม่ได้เรียนรู้จากการใช้ภาษา แต่มีการเรียนรู้และได้มาซึ่งความรู้โดยการสังเกต ทำเลียนแบบ และฝึกฝนอบรมโดยการปฏิบัติจริง หลักสำคัญของการได้มาซึ่งความรู้โดยนัยนี้คือ ประสบการณ์ ถ้าไม่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันก็จะเป็นการยากลำบากอย่างยิ่ง ตัวอย่างที่เราพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันของเราเช่น เมื่อสมัยที่ผู้เขียนยังเป็นเด็กได้เห็น ชาวบ้านในชุมชนนำลูกของตนไปฝากฝังไว้ที่ร้านซ่อมจักรยาน เป็นเด็กฝึกงานเพื่อให้เรียนรู้ การซ่อมจักรยานกับเจ้าของร้านเด็กฝึกงานนี้จะคอยเป็นลูกมือ ทำโน่น ทำนี่ ให้แก่เจ้าของร้านซ่อมจักรยานไปเรื่อยๆ อันเป็นการฝึกฝนอบรมโดยการปฏิบัติงานจริง พร้อมกันนี้เด็กฝึกงาน ยังได้สังเกตและทำเลียนแบบการสร้างจักรยานจากเจ้าของร้าน และมีการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดประสบการณ์ในการซ่อมจักรยานมาเป็นของตน เมื่อทำไปนานๆ เข้าจะเกิดทักษะ และมีความชำนาญขึ้น และได้ออกไปเปิดร้านซ่อมจักรยานของตนเอง

2.2 Externalization หรือการทำให้ปรากฏสู่ภายนอก เป็นการสร้างสรรค์ความรู้จากความรู้โดยนัย มาเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) การสร้างสรรค์ความรู้ในลักษณะนี้มักจะเห็นจากกระบวนการสร้างแนวคิด และถูกกระตุ้นโดยการสนทนา หรือการสะท้อนภาพความคิดเห็นในภาพรวม เมื่อเราพยายามสร้างความคิดรวบยอดในภาพ บางอย่าง ส่วนใหญ่เรามักแสดงออกถึงสาระสำคัญของมัน โดยใช้ภาษา การเขียนเป็นการกระทำอย่างหนึ่งในการเปลี่ยนความรู้โดยนัยไปสู่ความรู้ที่ชัดแจ้ง แต่การแสดงออกเป็นคำพูดนั้นยังไม่เพียงพอ ดังนั้นการอุปมาเป็นวิธีการที่คืออย่างหนึ่งในการแสดงออกถึง

เนื้อหาที่ “ ไม่อาจกล่าวออกมาเป็นคำพูดได้ ” ตัวอย่างเช่น คำขวัญ (Slogan) นิทาน (Story) การเปรียบเทียบสิ่งที่คล้ายกัน (Analogy) หรือใช้สัญลักษณ์ (Symbol) บางอย่างสามารถสรุปคำอธิบายที่มีความหมายซับซ้อน

2.3 Combination หรือการหลอมรวมเข้าด้วยกัน เป็นการสร้างสรรค์ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) มาเป็นความรู้ที่ชัดเจน การสร้างสรรค์ความรู้ในลักษณะนี้เกี่ยวข้องกับการหลอมรวมองค์ความรู้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เอกสาร การประชุม การสนทนาทางโทรศัพท์ หรือการติดต่อสื่อสารทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ฯลฯ แล้วจัดองค์ประกอบของข้อมูล ของข่าวสารที่มีอยู่ใหม่ โดยการแยกประเภท การเพิ่ม การร่วมกัน และจัดกลุ่มความรู้โดยชัดเจน (ดังที่ดำเนินการในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์) ซึ่งจะนำไปสู่ความรู้ใหม่ การสร้างความรู้ดำเนินการในรูปแบบของการศึกษา ผูกอบรม อย่างเป็นทางการ ในโรงเรียนมักใช้รูปแบบนี้การศึกษา MBA เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งของรูปแบบนี้ ตัวอย่าง เช่น คนฝึกงานดังกล่าวข้างต้น ที่มีความรู้ความชำนาญและได้เป็นหัวหน้างาน แล้วต่อมาได้ทำการค้นคว้ารวบรวมความรู้จากแหล่งต่างๆ ประกอบกับความรู้ในคู่มือการปฏิบัติงานของตน ซึ่งเป็นความรู้ที่ชัดเจนนำมาสังเคราะห์ หลอมรวมความรู้เข้าด้วยกันให้เป็นความรู้ใหม่และจัดทำรูปเล่มเผยแพร่เป็นความรู้ที่ชัดเจนให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ต่อ

2.4 Internalization หรือการทำให้เข้าสู่ข้างใน เป็นการสร้างสรรค์ความรู้จากความรู้จากความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้โดยนัย / ความรู้ในตน การสร้างความรู้ในลักษณะนี้กระทำได้โดยการไปศึกษา แสวงหาความรู้จากภายนอกตน ซึ่งเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดเจน (Explicit Knowledge) และผ่านการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Learning by doing) แล้วเกิดเป็นความรู้ของตนเองขึ้นจะเห็นว่าการจัดการความรู้ตามแนวคิด SECI Model ของ โนนากิ และทาเคชิ คือการทำให้ความรู้ 2 ประเภทเกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะระหว่างกัน ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 การจัดการความรู้ตามแนวคิด SECI Model ของโนนาโกและทาเคชิ

สรุปได้ว่า ความรู้ของมนุษย์ถูกสร้างขึ้นและขยายออกไปโดยปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างความรู้โดยนัยกับความรู้โดยชัดแจ้ง เราเรียกปฏิสัมพันธ์นี้ว่า “การเปลี่ยนสภาพความรู้ (Knowledge Conversion)” นั่นคือการเปลี่ยนสภาพความรู้ จะทำให้เกิดการสร้างความรู้ขึ้นนั่นเอง ซึ่งในการสร้างความรู้จะเกิด “เกลียว” เกลียวเกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้โดยนัยกับความรู้โดยชัดแจ้ง และถูกยกระดับขึ้นอย่างเป็นพลวัตจากการสร้างความรู้ระดับล่าง ผู้ระดับที่สูงขึ้น เป็นเช่นนี้วนออกไปเรื่อย ๆ คล้ายคั้งเกลียวความรู้

3. แนวคิดการจัดการความรู้ของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ได้ศึกษากรอบความคิดของการจัดการความรู้และสรุปเป็นขั้นตอน หลักของกระบวนการความรู้เพื่อช่วยให้องค์กรสามารถสร้างและจัดการความรู้ที่มีอยู่เดิมภายในองค์กรและความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ (บุญดี บุญญากิจ และคณะ. 2549 : 54-58)

3.1 การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification)

การค้นหาว่าองค์กรมีความรู้อะไรบ้าง ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร และความรู้ อะไรที่องค์กรจำเป็นต้องมี ทำให้องค์กรทราบว่าคุณค่าความรู้อะไรบ้าง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “รู้เรา” นั่นเอง โดยทั่วๆ ไปองค์กรสามารถใช้เครื่องมือที่เรียกว่า “Knowledge Mapping”

หรือการทำแผนที่ความรู้ในขั้นตอนนี้เพื่อหาว่าความรู้ใดมีความสำคัญสำหรับองค์กรจัดลำดับความสำคัญของความรู้เหล่านั้น เพื่อให้องค์กรวางขอบเขตของการจัดการความรู้ และสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประโยชน์ของแผนที่ความรู้คือช่วยทำให้เห็นภาพรวมของคลังความรู้ขององค์กรทำให้องค์กรทราบว่ามีความรู้ที่ทับซ้อนกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ หรือไม่ ซึ่งก่อนให้เกิดความสับสนเปลืองในการจัดเก็บและรวบรวม และทำให้นักกลางทุกคนทราบว่าองค์กรมีความรู้อะไรและจะหาความรู้ที่ตนเองต้องการได้ที่ไหน นอกจากนี้ยังใช้เป็นว่าองค์กรมีความรู้อะไรและจะหาความรู้ที่ตนเองต้องการได้ที่ไหน นอกจากนี้ยังใช้เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางความรู้ที่องค์กรสามารถใช้เป็นฐานในการต่อยอดขยายความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างเป็นระบบ รวมทั้งการใช้เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานและการเคลื่อนย้ายแหล่งข้อมูลความรู้ต่อระบบต่างๆ ในองค์กร

3.2 การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)

จากแผนที่ความรู้ องค์กรจะทราบว่ามีความรู้ที่จำเป็นต้องมีอยู่หรือไม่ ถ้ามีแล้วองค์กรก็จะต้องหาวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายไม่เป็นที่มารวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้ สำหรับความรู้ที่จำเป็นต้องมีแต่ยังไม่มียังไม่มีนั้น องค์กรอาจสร้างความรู้ดังกล่าวจากความรู้เดิมที่มีอยู่ก็ได้ หรือนำความรู้จากภายนอกองค์กรมาใช้ นอกจากนี้องค์กรอาจจะต้องพิจารณากำจัดความรู้ที่ไม่จำเป็นหรือล้าสมัยทิ้งไปเพื่อประหยัดทรัพยากรในการจัดเก็บความรู้เหล่านั้น หัวใจสำคัญของขั้นตอนนี้คือ การกำหนดเนื้อหาของความรู้ที่ต้องการและการดักจับความรู้ดังกล่าวให้ได้ ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ขั้นตอนนี้ประสบความสำเร็จคือบรรยากาศและวัฒนธรรมขององค์กรที่เอื้อให้นักกลางกระตือรือร้นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อใช้ในการสร้างความรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ระบบสารสนเทศก็มีส่วนช่วยให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันได้รวดเร็วขึ้นและทำให้การเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ จากภายนอกทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

3.3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)

เมื่อมีเนื้อหาความรู้ที่ต้องการแล้ว องค์กรต้องจัดความรู้ให้เป็นระบบ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้ การจัดการความรู้ให้

เป็นระบบนั้นหมายถึงการจัดทำสารบัญ และจัดเก็บความรู้ประเภทต่าง ๆ เพื่อให้การเก็บรวบรวม การค้นหา การนำมาใช้ทำได้ง่ายและรวดเร็ว การแบ่งชนิดหรือประเภทของความรู้ นั้นจะขึ้นอยู่กับว่าผู้ใช้นำไปใช้อย่างไรและลักษณะการทำงานของบุคลากรในองค์กร เป็นแบบไหน โดยทั่วไปการแบ่งประเภทความรู้จะแบ่งตามสิ่งต่อไปนี้

3.3.1 ความชำนาญ หรือความเชี่ยวชาญของบุคลากร

(เช่น การจัดทำทำเนียบผู้เชี่ยวชาญ)

3.3.2 หัวข้อ/หัวเรื่อง

3.3.3 หน้าที่/กระบวนการ

3.3.4 ประเภทของผลิตภัณฑ์ บริการ กลุ่มตลาด หรือกลุ่มลูกค้า

ความครอบคลุม (แนวราบ) และความละเอียด (แนวตั้ง) ของการแบ่งประเภทของความรู้จะ ขึ้นอยู่กับการใช้ความรู้นั้นๆ เช่น ถ้าเป็นความรู้ที่มีผู้ใช้มากและหลากหลายประเภท แต่ถ้า เป็นความรู้ที่ใช้เฉพาะกลุ่มการแบ่งจะไม่ครอบคลุมมากนักแต่จะลงลึกในรายละเอียด

3.4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and

Refinement)

นอกจากการจัดทำสารบัญความรู้ที่เป็นระบบแล้วองค์กรต้อง ประมวลความรู้ให้อยู่ในรูปแบบและภาษาที่เข้าใจง่ายและใช้ได้ง่ายซึ่งอาจทำได้ในหลาย ลักษณะ คือ

3.4.1 การจัดทำหรือปรับปรุงรูปแบบของเอกสารให้เป็นมาตรฐาน เดียวกันทั่วทั้งองค์กรจะช่วยให้การป้อนข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ การจัดเก็บ การค้นหา และ การใช้ข้อมูลทำได้สะดวก และรวดเร็ว

3.4.2 การใช้ “ภาษา” เดียวกันทั่วทั้งองค์กรนั้นคือ องค์กร ควรจัดทำอภิศานศัพท์ของคำจำกัดความ ความหมายของคำต่างๆ ที่แต่ละหน่วยงานใช้ในการ ปฏิบัติงานเพื่อให้ความเข้าใจตรงกันซึ่งจะช่วยให้ตรงกันซึ่งจะช่วยให้การป้อนข้อมูล/ ความรู้การแบ่งประเภทและการจัดเก็บได้มาตรฐานเดียวกัน ที่สำคัญต้องมีการปรับปรุง อภิศานศัพท์ให้ทันสมัยตลอดเวลารวมทั้งต้องให้ผู้ใช้งานสามารถค้นหาและเปิดใช้ได้อย่าง สะดวกรวดเร็ว

3.4.3 การเรียบเรียง ตัดต่อ และปรับปรุงเนื้อหาให้มีคุณภาพดี ในแง่ต่าง ๆ เช่น ความครบถ้วน เทียบตรง ทันสมัย สอดคล้องและตรงตามความต้องการ ของผู้ใช้

3.5 การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)

ความรู้ที่ได้มานั้นจะไร้ค่าหากไม่ถูกนำไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นองค์กรจะต้องมีวิธีการในการจัดเก็บและกระจายความรู้ทั้งความรู้ประเภท Explicit และ Tacit โดยทั่วไปการส่งหรือการกระจายความรู้ให้ผู้ใช้มี 2 ลักษณะคือ

3.5.1 “Push” (การป้อนความรู้) คือการส่งข้อมูล/ความรู้ให้ผู้ใช้ โดยผู้รับไม่ได้ร้องขอหรือต้องการหรือเรียกง่าย ๆ ว่าเป็นแบบ “Supply-based” เช่น การส่งหนังสือเวียนแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ข่าวสารต่างๆ หรือข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการขององค์กร ซึ่งโดยทั่วไปมักจะทำให้ผู้รับรู้สึกว่าได้รับข้อมูล/ความรู้มากเกินไปหรือไม่ตรงตามความต้องการ

3.5.2 “Pull” (การให้โอกาสเลือกใช้ความรู้) คือ การที่ผู้รับสามารถเลือกรับหรือใช้แต่เฉพาะข้อมูล/ความรู้ที่ต้องการเท่านั้น ซึ่งทำให้ลดปัญหาการได้รับข้อมูล/ความรู้ที่ไม่ต้องการมากเกินไป (Information Overload) การกระจายความรู้แบบนี้เป็นแบบ “Demand-based” องค์กรควรทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการกระจายความรู้แบบ “Push” และ “Pull” เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้ข้อมูล/ความรู้

3.6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)

จากการทำเอกสาร จัดทำฐานความรู้ รวมทั้งการทำสมุดหน้าเหลือง โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้จะช่วยให้เข้าถึงความรู้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น อย่างไรก็ตามวิธีการดังกล่าวใช้ได้ดีสำหรับความรู้ประเภท Explicit เท่านั้น สำหรับการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ประเภท Tacit นั้นจะต้องทำการพบปะกันตัวต่อตัวหรือเป็นกลุ่ม หรือที่ Ikujiro Nonaka เรียกว่า “Socialization” ซึ่งอาจทำได้ในหลายรูปแบบ จากการศึกษพบว่าองค์กรส่วนใหญ่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จในการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างทั่วถึงเท่าไรนัก

จะเห็นได้ว่าอุปสรรคส่วนใหญ่เป็นเรื่องของทัศนคติและวัฒนธรรมองค์กร สิ่งที่ทำหายก็คือองค์กรจะอย่างไรเพื่อที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนส่วนใหญ่ให้เห็นประโยชน์ของการแบ่งปันความรู้ เปิดกว้าง และยอมรับกันมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ทุกฝ่ายได้ผลประโยชน์

การแบ่งปันความรู้ประเภท Tacit นั้นทำได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความต้องการและวัฒนธรรมองค์กร ส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีผสมผสานเพื่อให้บุคลากรได้เลือกใช้วิธีการตามความถนัด และสะดวก วิธีการหลักๆ มีดังนี้

3.6.1 ทีมข้ามสายงาน (Cross-Functional Team)

3.6.2 Innovation & Quality Circles (IQCs)

3.6.3 ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community of Practice หรือ CoP)

3.6.4 ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System)

3.6.5 การสลับเปลี่ยนงาน (Job Rotation) และการยืมตัวบุคลากรมาช่วยงาน (Secondment)

3.6.6 เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Forum)

3.7 การเรียนรู้ (Learning)

วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในการจัดการความรู้คือการเรียนรู้ของบุคลากรและนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาและปรับปรุงองค์กร ดังนั้นขั้นตอนนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะถึงแม้องค์กรจะมีวิธีการในการกำหนดรวบรวมคัดเลือก ถ่ายทอด และแบ่งปันความรู้ที่ดีเพียงใดก็ตาม หากบุคคลไม่ได้เรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์ก็เป็นการสูญเปล่าของเวลาและทรัพยากรที่ใช้ ดังคำกล่าวของ ปีเตอร์ เซ็น (Peter Senge) ที่ว่า “ความรู้คือความสามารถในการทำอะไรก็ตามอย่างมีประสิทธิภาพ (Knowledge is the capacity for effective actions)” องค์กรจะต้องกระตุ้นและสร้างบรรยากาศที่ทำให้บุคลากรทุกคนกล้าคิด กล้าทำ กล้าลองผิดลองถูก โดยผู้บริหารจะต้องยอมรับผลลัพธ์ที่จะออกมาไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวเพราะกระบวนการเรียนรู้มิได้ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ แต่มาจากประสบการณ์ที่ได้รับในการลองนำความรู้ที่ได้มาฝึกปฏิบัติหากล้มเหลวก็ไม่ทำผิดซ้ำสองอีก อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะต้องสอดคล้องกับทิศทางและค่านิยมขององค์กรด้วยการเรียนรู้ของบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ขึ้นมากมายซึ่งจะไปเพิ่มพูนองค์ความรู้ขององค์กรที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นเรื่อยๆ ความรู้เหล่านี้ก็จะถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความรู้ใหม่ๆ อีกเป็นวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุดที่เรียกว่า “วงจรการเรียนรู้”

สรุปได้ว่า ขั้นตอน หลักของกระบวนการความรู้เพื่อช่วยให้องค์กรสามารถสร้างและจัดการความรู้ที่มีอยู่เดิมภายในองค์กรและความรู้ใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผล ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ การค้นหาความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้

4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของ ศ.นพ. วิจารณ์ พานิช

ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช (2548 : 3-28) ในฐานะผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม ได้ให้แนวคิดและแนวทางในการจัดการความรู้ไว้ในหนังสือ “การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ” ซึ่งสรุปประเด็นสำคัญไว้ดังนี้

4.1 การจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่คนจำนวนหนึ่งทำร่วมกันไม่ใช่กิจกรรมที่ทำโดยคน คนเดียว

4.2 การจัดการความรู้ที่ถูกต้องจะต้องเริ่มที่งานหรือเป้าหมายของงาน

4.3 เป้าหมายสุดท้ายของการจัดการความรู้ คือการที่กลุ่มคนที่ดำเนินการจัดการความรู้ร่วมกันมีชุดความรู้ของตนเองที่ร่วมกันสร้างเองสำหรับใช้งานของตน คนเหล่านี้จะสร้างความรู้ขึ้นใช้เองอยู่ตลอดเวลา

4.4 การจัดการความรู้ไม่ใช่กิจกรรมที่ดำเนินการเฉพาะหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องความรู้ แต่เป็นกิจกรรมที่แทรกแฝง หรือในภาษาวิชาการเรียกว่า บูรณาการอยู่กับทุกกิจกรรมของการทำงาน และที่สำคัญ ตัวการจัดการความรู้เองก็ต้องการการจัดการด้วย

4.5 การจัดการความรู้เป็นทักษะประมาณร้อยละ 80-90 มีส่วนที่เป็นทฤษฎีเพียงร้อยละ 10-20 ดังนั้นการจัดการความรู้จึงเป็นสิ่งที่เรียนรู้โดยการอ่านหรือฟังการบรรยายไม่ได้ผลจะเข้าใจ การจัดการความรู้ได้ต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

4.6 การจัดการความรู้ไม่ใช่สิ่งต่อไปนี้

4.6.1 ไม่ใช่เป้าหมายในตัวของมันเอง

4.6.2 ไม่ใช่สูตรสำเร็จเพื่อการบรรลุผลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

4.6.3 ไม่มีวิธีการที่เป็นสูตรสำเร็จตายตัว

4.6.4 ไม่ใช่การนำความรู้มาจัดระบบ หรือที่เรียกว่านำมาทำ Package เพื่อให้เหมาะต่อผู้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์

4.6.5 ไม่ใช่การดำเนินการ “ถอดความรู้” จากกิจกรรมพัฒนาชุมชน หรือพัฒนาชนบท

4.6.6 ไม่ใช่กิจกรรมรวบรวมความรู้ นำไปใส่ในคอมพิวเตอร์

หรือใส่ไว้ในเว็บไซต์ เพื่อให้บริการผู้อื่น

4.7 การจัดการความรู้เป็นการดำเนินการอย่างน้อย 6 ประการ ต่อความรู้
ได้แก่

4.7.1 การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็น หรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรม
ของกลุ่มหรือองค์กร

4.7.2 การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ

4.7.3 การปรับปรุง คัดแปลง หรือสร้างความรู้บางส่วนให้เหมาะ
ต่อการใช้งานของคน

4.7.4 การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการของคน

4.7.5 การนำประสบการณ์จากการทำงานและการประยุกต์ใช้ความรู้
มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสกัดขุมความรู้ออกมาบันทึกไว้

4.7.6 การจัดบันทึก “ขุมความรู้” และแก่นความรู้สำหรับไว้ใช้งาน
และปรับปรุงเป็นชุดความรู้ที่ครบถ้วน กลุ่มเล็กและเชื่อมโยงมากขึ้น เหมาะต่อการใช้งานมา
ยิ่งขึ้น

ดังนั้นการจัดการความรู้จึงไม่ใช่เป้าหมายในตัวของมันเอง เป็นประเด็น
หลุมพรางข้อที่ 1 ของการจัดการความรู้ เมื่อไรก็ตามที่มีการเข้าใจผิดเอาการจัดการความรู้
เป็นเป้าหมาย ความผิดพลาดก็เริ่มเดินเข้ามา อันตรายที่เกิดตามมาคือการจัดการความรู้เทียม
หรือปลอม เป็นการดำเนินการเพียงเพื่อให้ได้ชื่อว่ามีจัดการความรู้เท่านั้น

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้เป็นกิจกรรมที่คนจำนวนหนึ่งทำร่วมกัน
โดยเริ่มที่งานหรือเป้าหมายของงาน โดยมีเป้าหมายสุดท้าย คือการที่กลุ่มคนที่ดำเนินการ
จัดการความรู้ร่วมกันมีชุดความรู้ของตนเองที่ร่วมกันสร้างเอง และไม่ใช้กิจกรรมที่
ดำเนินการเฉพาะหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องความรู้ แต่เป็นกิจกรรมที่แทรกแฝง การจัดการความรู้
เป็นสิ่งที่เรียนรู้ โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การอ่านหรือฟังการบรรยายไม่ได้ผล

5. แนวคิดการจัดการความรู้ของศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (2548 : 27-61) ได้กล่าวถึงการจัดการ
ความรู้ไว้ในหนังสือ “การจัดการความรู้ : กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพ
และความสุข” ซึ่งสรุปประเด็นสำคัญไว้ดังนี้

5.1 การจัดการความรู้ (Knowledge Management) มีความหมายจำเพาะว่า หมายถึง การจัดการให้มีการค้นพบความรู้ ความชำนาญที่แฝงเร้นในตัวคน หาทางนำออกมา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อกันให้ง่ายต่อการใช้สอยและมีประโยชน์เพิ่มขึ้น มีการต่อยอดให้คงาม และมีประโยชน์เพิ่มขึ้น มีการต่อยอดให้คงาม และใช้ได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง และกาลเทศะยิ่งขึ้น มีความรู้ใหม่หรือนวัตกรรมเกิดขึ้นจากการเอาความรู้ที่ไม่เหมือนกันมา เจอกัน ข้อสำคัญก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทั้งหมดที่ร่วมในกระบวนการ ก่อให้เกิด ปัญหาร่วมทำให้แก้ปัญหาหรือพัฒนาในเรื่องยากๆ ได้สำเร็จ

5.2 แนวคิดและวิธีการในเรื่องการจัดการความรู้เป็นเรื่องสำคัญที่ต้อง เรียนรู้เพื่อใช้ในการปฏิบัติ แต่อย่าไปติดอยู่เฉพาะทางเทคนิคและคิดแบบกลไกเท่านั้น ในเรื่องการจัดการความรู้มีมิติทางนามธรรม ซึ่งเป็นเรื่องของความหมายในทางลึกที่ถ้าเข้าใจ ละเอียดถึง และบ่มเพาะให้คงามยิ่งขึ้น จะพูนพลังให้กับการจัดการความรู้อย่างวิจิตร และ มโหฬาร

5.3 การจัดการความรู้ มีพื้นฐานอยู่ที่การให้คุณค่าแก่ความรู้ที่อยู่ในตัวคน ทุกคน จึงเป็นรูปธรรมแห่งการปฏิบัติที่เคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคน

5.4 การจัดการความรู้เน้นที่การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งการเรียนรู้ ร่วมกันควรเจริญธรรมะ 4 ประการคือ ความเอื้ออาทร, ความเปิดเผย, ความจริงใจ, ความเชื่อถือ ไว้วางใจกัน

5.5 การจัดการความรู้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ อันจะทำให้เกิดอหิปัญญา หรือเพื่อความสำนึก

5.6 การจัดการความรู้นำไปสู่การถักทอโครงสร้างใหม่จาก โครงสร้างทาง ดั้ง และโครงสร้างแบบตัวใครตัวมัน ไปสู่การเป็นเครือข่ายมนุษย์มีความสำคัญยิ่งนัก เพราะ เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานที่ไม่เคยทำได้สำเร็จด้วยวิธีใช้ความรุนแรง แต่สำเร็จได้ด้วย การจัดการความรู้อันประณีตที่ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ โครงสร้างใหม่จะ ปลอดภัยขมมนุษย์ไปสู่ศักยภาพ เสรีภาพและความรู้

5.7 การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติเป็นหัวใจของการจัดการความรู้ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกระบวนการทางปัญญา การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติจะใช้ความรู้ ทุกชนิดที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติเข้ามาสู่การเรียนรู้ร่วมกัน แม้การจัดการความรู้จะเน้นที่ การเอาความรู้ในตัวคนเป็นฐาน แต่ไม่ได้รังเกียจความรู้ในตำราหรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

5.8 การจัดการความรู้จัดวางตำแหน่งแห่งหนของความรู้ประเภทต่าง ๆ โดยวางความรู้ในตัวคนเป็นฐานเพื่อความแข็งแรงและสมดุล แล้วเอาความรู้ในตำราหรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาต่อยอดอย่างสมประโยชน์ในทั้งดงามและมีประโยชน์ยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมศักยภาพบูรณาการของมนุษย์ รวมทั้งการจัดการความรู้เป็นเรื่องของการพัฒนาความเข้มแข็งของสังคมที่ประกอบด้วยศีลธรรมขั้นพื้นฐานส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ เกิดความเป็นชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของโครงสร้างทางสังคมจากโครงสร้างแนวตั้งสู่โครงสร้างเครือข่าย ผู้การอยู่ร่วมกันด้วยสันติ

6. แนวคิดการจัดการความรู้ของครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพยุหะ

ครูบาสุทธินันท์ ปรัชญพยุหะ (2548 : 11-61) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ไว้ในหนังสือ “คิดค้นได้ : การจัดการความรู้ชาวบ้านฉบับตำราคิด” ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

6.1 การจัดการความรู้คือการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจนกระทั่งทำให้เราพบจุดเด่นจุดยืนเฉพาะด้านนั้นๆ ที่แปลกคือกระบวนการจัดการความรู้จะมีความหลากหลายพลิกแพลงได้ ไม่มีวันจบสิ้น

6.2 ในยุคที่ความรู้ใหม่ๆ มีมากมายท่วมหัวแต่พวกเรากลับขาดแคลนความรู้ ความรู้ไม่พอใช้ทำทำว่าจะเอาไม่รอดเสียด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้คงต้องใคร่ครวญกันบ้าง ว่าจะทำอย่างไรพวกเราถึงบริหารจัดการความรู้ไม่ได้ ทำไมระดับความรู้จึงขาดๆ เกินๆ ทำอย่างไรชีวิตจึงจะเคลื่อนตามความรู้ใหม่ได้

6.3 ภูมิปัญญาแต่ละคนจะเป็นเครื่องมือการจัดการความรู้เบื้องต้นที่มีประสิทธิภาพที่สุดในโลก

6.4 การดำเนินการจัดการความรู้ในลักษณะเครือข่ายทำให้เรามีสมาชิกหลายระดับ หลายคุณสมบัติ หลายความสามารถ ศักยภาพที่แตกต่างกันจึงเป็นเสน่ห์ของการจัดการความรู้ระดับชุมชน ในขั้นนี้เพียงเราใช้ความคิด ความเห็นประกอบกับสิ่งที่เขาเขียน สิ่งที่เขาปฏิบัติในพื้นที่ของเขาเองก็จะเป็นสะพานที่เชื่อมเดินระหว่างความรู้เก่าไปหาความรู้ใหม่

จากการได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ เห็นได้ว่า การจัดการความรู้มีความเป็นสหสาขาวิชาที่บูรณาการ ในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้คน โดยใช้ทุนทางปัญญาอย่างเหมาะสมภายใต้บริบทของตัวเอง ดังนั้น การจัดการความรู้จึงเป็นกระบวนการเพื่อค้นหาความรู้และดึงความรู้ฝังลึกของบุคคลออกมาใช้งาน สำหรับสร้างคุณค่าเพิ่มในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านฐาน การเรียนรู้ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยแต่ละคนมีชุดความรู้ของตนเอง ที่ร่วมกันสร้างเองสำหรับใช้งานของตนเอง รวมทั้งมีกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่อง โดยการจัดการความรู้จะมีสถานะเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนาองค์กร ภายใต้การสร้างกลไกให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่มีพื้นฐานอยู่ที่การให้คุณค่าแก่ความรู้ในตัวตนทุกคน พัฒนาความเข้มแข็งของสังคมส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้มีความเป็นสหสาขาวิชาที่บูรณาการในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้คน โดยใช้ทุนทางปัญญาอย่างเหมาะสมภายใต้บริบทของตัวเอง การจัดการความรู้เป็นกระบวนการเพื่อค้นหาความรู้และดึงความรู้ฝังลึกของบุคคลออกมาใช้งาน สำหรับสร้างคุณค่าเพิ่มในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านฐานการเรียนรู้ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยแต่ละคนมีชุดความรู้ของตนเอง ที่ร่วมกันสร้างเองสำหรับใช้งานของตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการจัดการความรู้เป็นกระบวนการ ใช้งานและความรู้เป็นเครื่องมือพัฒนาคนพัฒนาตนเอง พัฒนาองค์กร และพัฒนาความเป็นชุมชนในที่ทำงาน ดังนั้นการจัดการความรู้จึงเป็นทักษะ 90 ส่วน และเป็นทฤษฎี 10 ส่วน (วิจารณ์ พานิช, 2553 : เว็บบไซต์) ซึ่งการจัดการความรู้ที่แท้จริงเป็นการดำเนินการ โดยผู้ปฏิบัติงานร่วมกันทำงานให้เกิดผลงานของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ และด้วยประเด็นสำคัญของการจัดการความรู้ดังกล่าวและกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการวิจัยครั้งนี้จึงได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องการจัดการความรู้ และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

สุรพงศ์ เอี่ยมขนิริพรฤทธิ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้รวมความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้ การวิจัยครั้งนี้

มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้รวมความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา
 ชั้นพื้นฐาน ในจังหวัดภาคใต้ และทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างความเป็น
 องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในจังหวัดภาคใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์
 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน
 ในจังหวัดภาคใต้ จำนวน 395 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้
 ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows Version
 11 ในการหาค่าสถิติพื้นฐานและใช้โปรแกรม LISREL 8.30 ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ
 เชิงยืนยัน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง เพื่อทดสอบคล้อยกับ โมเดล
 โครงสร้างความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในจังหวัดภาคใต้
 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบหลักที่มีอิทธิพลต่อ
 ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้ ประกอบด้วย
 5 องค์ประกอบหลักดังนี้ องค์การภาวะผู้นำ การเรียนรู้ การบริหารจัดการความรู้ และ
 เทคโนโลยี ซึ่งทั้ง 5 องค์ประกอบหลักจะต้องปฏิบัติผ่านตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบย่อย
 ทั้งหมด 13 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 62 ตัวบ่งชี้
 รวมความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในจังหวัดภาคใต้
 ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่เป็นองค์ประกอบหลักรวม 5 องค์ประกอบ เรียงลำดับตามน้ำหนัก
 องค์ประกอบจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การเรียนรู้ การจัดการความรู้ องค์การ ภาวะผู้นำ
 และเทคโนโลยี

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลความเป็นองค์
 การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้
 ค่า ไค-สแควร์ ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้
 แล้ว ทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผลการทดสอบพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูล
 เชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการความรู้เป็นการทำงานในลักษณะสร้างความรู้
 จากการปฏิบัติมีการบูรณาการค่อนข้างสูง โดยให้ความสำคัญต่อความรู้ที่มีอยู่ในตัวคนที่มี
 การปฏิบัติเชื่อมโยงกับความเป็นจริงของชีวิตและเนื่องจากการจัดการความรู้พัฒนา
 จากหลายกระแสหลายทิศทางมีจุดเน้นและวิธีการที่หลากหลาย แต่โดยภาพรวมได้มุ่งสร้าง
 ทักษะในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้นำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงในระดับวัฒนธรรมเข้าสู่วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคล องค์กร เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

เปลลินพิศ นุชเฉย (2548 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของโรงเรียนวัดหัวถนน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พอสรุปได้ว่าปัญหา การนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี มีปัญหาค้นหลักสูตรมากที่สุด รองลงมาคือด้านการเรียนการสอน ส่วนด้านภูมิปัญญามีปัญหาน้อยที่สุด รูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียน มีดังนี้คือ 1. จัดตั้งฝ่ายส่งเสริมการนำภูมิปัญญามาใช้จัดการเรียนรู้ 2. จัดตั้งกองทุนส่งเสริม ภูมิปัญญาในโรงเรียน 3. จัดตั้งชมรมภูมิปัญญาท้องถิ่น 4. จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญา ท้องถิ่น 5. สนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรเกี่ยวกับศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละ ประเภทอย่างลึกซึ้ง 6. ใช้การบริหารจัดการ 7. เน้นการจัดการเรียนรู้ และ 8. ส่งเสริม ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน การนำภูมิปัญญามาใช้ ทำให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้ ประสบการณ์ที่มีส่วนของคุณธรรม จริยธรรมแทรกอยู่ด้วย

รสมาริน ญาณบุญ (2550 : บทคัดย่อ) จากผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ใน ห้องเรียนธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ของผู้เรียน พบว่า ระดับการจัดการความรู้ ของผู้เรียนจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติ อยู่ในระดับที่สามารถจัด การความรู้ได้ในเกณฑ์ดี ทั้งในด้านการจัดการความรู้ในด้านการสร้างความรู้ ด้านการ แสวงหาความรู้ และด้านการประยุกต์ใช้ประยุกต์ใช้ความรู้ได้โดยกิจกรรมการเรียนรู้ ในห้องเรียนธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ในด้านการสร้างความรู้ นั้น ผู้เรียน สามารถสร้างองค์ความรู้จากการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติ ดังจะเห็นได้จากคะแนน ในแบบสอบถาม การสังเกตความสนใจจากการเข้าร่วมกิจกรรมและข้อมูลจากการอภิปราย ของตัวแทนกลุ่มผู้เรียน ที่มีความตื่นตัวและในระดับที่สูงมีการระดมสมองเพื่อเตรียมข้อมูล อภิปราย ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูลและการจดจำ

ธีระวัฒน์ เข้มแสง (2550 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 โดยศึกษาสภาพการจัดการความรู้ก่อน พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในรูปแบบชั่วคราวไปทดลองใช้และปรับปรุงศึกษา ความพึงพอใจและความสำเร็จในการจัดการความรู้ พบว่า ก่อนการพัฒนารูปแบบ

การจัดการความรู้บุคลากรแต่ละคนมีความรู้ความสามารถทักษะการทำงานและประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีการพัฒนาตนเองโดยการแสวงหาความรู้ด้านต่าง ๆ เป็นงานบุคลากร มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันน้อย มีการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบน้อย ผลการดำเนินการจัดการความรู้ทำให้ มีคณะกรรมการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่ ได้นำกระบวนการจัดการความรู้สำคัญ 5 กิจกรรม ไปใช้คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดการเก็บความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการนำความรู้ไปใช้

วนิดา พลอยสังวาลย์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองในรายวิชาการเขียนเพื่อการสื่อสาร 1 สำหรับนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย พบว่า นักศึกษาสนใจในรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในรายวิชาการเขียนเพื่อการสื่อสาร 1 คิดเป็นร้อยละ 49.24 และนักศึกษาที่สามารถพัฒนาสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอเป็นเวลา 10 สัปดาห์ ของการทดลอง คิดเป็นร้อยละ 14.50 ของประชากรทั้งหมด รูปแบบการเรียนรู้ทักษะการเขียนด้วยตนเองประกอบด้วย 1) การทำแฟ้มส่วนบุคคลและการเขียนเรียงความชิ้นแรก 2) พิจารณาข้อบกพร่องของตนเองด้านไวยากรณ์ 3) ศึกษาลักษณะของการเขียนอนุเจต 4) ฝึกเขียนอนุเจตแบบเล่าเรื่อง 5) ตรวจสอบงานเขียนของตนเอง 6) อาจารย์ที่ปรึกษาชี้แนะการปรับปรุงแก้ไขงานของตนเอง 7) เรียนรู้กฎเกณฑ์การตัดสินงานเขียนที่ดี 8) ฝึกเขียนอนุเจตแบบบรรยายและการเขียนบอกลำดับ 9) ฝึกเขียนอนุเจตแสดงความคิดเห็น 10) เขียนเรียงความชิ้นสุดท้าย นักศึกษาที่เข้าฝึกฝนทักษะการเขียนด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอมีพัฒนาการด้านการเขียนที่ดีขึ้นอย่างชัดเจนในระดับปานกลางถึงระดับมาก ปัญหาหรือข้อบกพร่องที่พบมากที่สุดในการเขียนภาษาอังกฤษ ได้แก่ การเขียนประโยค ความรวม และประโยคความซ้อน รองลงมาคือการใช้กาล

พัชรา ช่วยคำชู (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านกุดตาเพชร อำเภอถ้ำสนธิ จังหวัดลพบุรี พบว่า สภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา ได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอน การใช้สื่อเทคโนโลยี แนวทางวิธีการพัฒนาและดัชนีวัดความสำเร็จ ได้แก่ การเพิ่มพูนความรู้และทักษะวิทยาศาสตร์ และผลการพัฒนาด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เชิงปริมาณ พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับดี

รุจิรัตน์ รุ่งหัวไผ่ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความสามารถในการทำโครงการคณิตศาสตร์ ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการจัดกิจกรรมโครงการคณิตศาสตร์ พบว่า จากการจัดกิจกรรมโครงการคณิตศาสตร์มีผลต่อความสามารถในการทำโครงการคณิตศาสตร์ ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในระดับดี โดยมีความสามารถในการทำโครงการคณิตศาสตร์ ร้อยละ 86.50 ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ร้อยละ 87.00 และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ 74.36 การจัดกิจกรรมโครงการคณิตศาสตร์ส่งผลให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีพัฒนาการด้านความสามารถในการทำโครงการคณิตศาสตร์ ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น โดยภายหลังการจัดกิจกรรมโครงการคณิตศาสตร์ระยะที่ 2 นักเรียนคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านสูงกว่าระยะที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วสุรัตน์ ทิวคาราตระกูล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนพระหฤทัย เชียงใหม่ พบว่า นักเรียนมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับสูง 6 ด้าน คือ ด้านการเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ด้านมโนคติของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ด้านความรักในการเรียนรู้ ด้านการมองอนาคตในแง่ดี และด้านความสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองในด้านความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ และด้านความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง และนักเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ชลยา แต่งสมบุญณ์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ประกอบการประเมินตามสภาพจริง พบว่า การใช้กิจกรรมการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองประกอบประเมินตามสภาพจริงมีผลต่อการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ คือ นักเรียนที่ได้รับการจัดการกิจกรรมการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ประกอบการประเมินตามสภาพจริง พบว่านักเรียนมีการคิดวิเคราะห์รายด้าน ได้แก่ ด้านการจำแนก ด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านสรุปอ้างอิง ด้านการประยุกต์ใช้ ด้านการคาดการณ์ และรวมทุกด้านสูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เอพสไตน์ (Epstein. 2000 : unpagged) ได้วิจัยการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ในองค์กรเพื่อทราบว่าบุคคลใช้อุปกรณ์สื่อสารเพื่อที่จะสื่อสารกันอย่างไร โดยผู้วิจัยได้นิยามความรู้ภายในและภายนอกบุคคล (Tacit and Explicitly Knowledge) ในเทอมของรูปแบบและในเทอมของวิธีการสื่อสาร ผลของการวิจัยพบว่าอุปกรณ์การสื่อสารมีความสำคัญต่อการแพร่กระจายความรู้ที่ซับซ้อนมากกว่าความรู้ธรรมดาทั่วไป ในการแบ่งปันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ที่ซ่อนเร้นในตัวบุคคลนั้น การใช้วิธีการติดต่อสื่อสารแบบพบปะสนทนาโดยตรงจะให้ผลดีกว่าใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดจะมีบทบาทสำคัญมากต่อการแพร่กระจายความรู้ การเป็นเพื่อนจะทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือความรู้ที่ซ่อนเร้นในบุคคลได้มากกว่าการขาดความสัมพันธ์ของความเป็นเพื่อน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าความคล้ายคลึงกันทางสังคมของบุคคล ไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่ามีผลต่อการเผยแพร่และการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคล ส่วนผู้ที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยจะสื่อสารความรู้ที่ซับซ้อนและความรู้ธรรมดาทั่วไปได้ดีกว่าผู้ที่ไม่เปิดเผย

บา (Ba. 2004 : 65) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้และวัฒนธรรมองค์กรตามทัศนคติทางสังคม เพื่อทดสอบความสัมพันธ์การจัดการความรู้กับวัฒนธรรมองค์กร รูปแบบที่ใช้ในการศึกษา 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบระบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ประกอบด้าน 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ ศึกษาสภาพแวดล้อม การสร้างความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการบันทึกเหตุการณ์สำคัญขององค์กร และ 2) รูปแบบการแข่งขันสร้างมูลค่าของวัฒนธรรมในองค์กรที่ปรากฏชัดเจน 4 ด้าน คือ ด้านความสนใจร่วมกัน ด้านการตลาด ด้านงานเฉพาะกิจ และลำดับขั้นสายงาน ตัวแปรทั้ง 8 ตัวแปร ได้รับการศึกษาคู่เปรียบเทียบกับสายวิชาการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 51 ทีมใน 21 องค์กร แบ่งตามระดับความเป็นเข้มแข็งเป็น 3 ระดับคือ ระดับทีมงานที่มีความเข้มแข็งมาก ระดับทีมงานที่มีความเข้มแข็งปานกลาง และทีมงานที่อ่อนแอ ผลการศึกษาพบว่าแต่ละกลุ่มมีระดับการจัดการความรู้ที่แตกต่างกัน ทีมงานที่มีความเข้มแข็งมากมีกระบวนการจัดการความรู้ส่งผลต่อการสร้างผลงานอย่างมีคุณภาพแสดงถึงการมีวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันที่ดี

คูริโกวา (Durcikova. 2005 : 6-7) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของนักจัดการความรู้กับการสร้างบรรยากาศการจักระบบการจัดการความรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาในองค์กร เพื่อศึกษาหาสาเหตุการสร้างการปรับปรุงและผลกระทบการทำงานของการจัด

การความรู้ต่อบรรยากาศในองค์กร และผลผลิต ผลกระทบอย่างหนึ่งที่พบคือ การให้การสนับสนุนทางเทคโนโลยี การนำเสนอรูปแบบซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะนิสัยการศึกษาหาความรู้ การนำการจัดการความรู้มาใช้ ข้อจำกัดของเวลา การสนับสนุนสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ การนำความรู้มาพัฒนาคุณภาพผลผลิต จากประสบการณ์วิจัยผู้วิจัยได้เชื่อมโยงผลการใช้เทคโนโลยี และบรรยากาศขององค์กรการใช้เทคโนโลยีกับการมีสิ่งแวดล้อมเพื่อการทำงานที่เหมาะสม ดำเนินการสำรวจนักปฏิบัติการ 150 คน จากจำนวนบริษัท 7 บริษัท มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 110 คน ตั้งสมมติฐานว่าองค์กรมีการจัดการความรู้โดยการนำความรู้มาใช้ใหม่และยังมีการสร้างนวัตกรรมเพื่อให้บรรยากาศในองค์กรผลการศึกษาพบว่า การจัด การความรู้มีความสำคัญในการช่วยให้ประหยัดเวลาการทำงาน และการให้การสนับสนุนเครือข่ายเพื่อการปฏิบัติงานผ่านเครือข่าย ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

สรุปได้ว่า จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้พบว่าพลังความรู้ที่เกิดจากการจัดการความรู้ในท้องถิ่นกับความรู้ในแนวสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในทุกด้าน โดยน่าจะก่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งดีๆ ในท้องถิ่นจากผู้รู้ในท้องถิ่นที่อุดมไปด้วยภูมิรู้ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นห้องสมุดเคลื่อนที่ในชุมชน จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อขุดค้นความรู้ภูมิปัญญาเหล่านั้นออกมาเรียนรู้และบันทึกไว้เพื่อถ่ายทอดสืบต่อไป ซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ดังแผนภูมิที่ 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย